

Duizend kraanvogels

Yasunari Kawabata bij Meulenhoff:

Duizend kraanvogels
Schoonheid en verdriet
Schone slaapsters
Sneeuwland

meulenhoff.nl

Yasunari Kawabata

Duizend kraanvogels

ROMAN

Uit het Japans vertaald en van een nawoord
voorzien door C. Ouwehand

MEULENHOF

Eerste druk 1960

Zesde druk 2021

De eerste en tweede druk verschenen bij uitgeverij De Tijdstroom

ISBN 978-90-290-9464-1

ISBN 978-94-023-1709-1 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Sembazuru*

Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio, Amsterdam

Omslagbeeld: Ray Morimura

Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© 1941-1951 erven Yasunari Kawabata

© 1980, 2021 Nederlandse vertaling erven Cornelis Ouwehand en
Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van
druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

I	Duizend kraanvogels	7
II	Avondzon boven het bos	41
III	E-Shino	67
IV	Haar moeders lippenstift	89
V	De dubbelster	117
	Noten	153
	Nawoord	155

I

Duizend kraanvogels

1

Zelfs toen hij al in de tuin van de Engaku-tempel in Kamakura was, wist Kikuji nog niet of hij naar de theeceremonie toe zou gaan. Hij was laat.

Wanneer Chikako Kurimoto thee gaf in het binnenpaviljoen van de tempel ontving Kikuji altijd een uitnodiging. Na de dood van zijn vader had hij die uitnodigingen alleen als beleefdheid beschouwd en er nooit gevolg aan gegeven.

Maar deze keer had Chikako erbij geschreven dat zij hem aan een van haar leerlingen wilde voorstellen.

Toen hij het las, dacht hij aan de moedervlek van Chikako. Hij was misschien acht of negen jaar. Zijn vader had hem meegenomen naar Chikako's huis. Zij zat in de woonkamer. Haar kimono was open. Met een kleine schaar knipte zij de haren van een moedervlek die ter grootte van de palm van een hand haar halve linkerborst bedekte en naar beneden toe uitliep. Er scheen haar te groeien op die purperzwarte vlek.

Chikako was bezig het af te knippen.

'Heb je de jongen meegenomen?'

Geschrokken plukte ze aan de kraag van haar kimono. Misschien omdat de haast om zich te bedekken haar nog

zenuwachtiger maakte, draaide ze zich wat opzij en trok toen haar kimono zorgvuldig recht in de obi.¹

Ze was meer geschrokken van Kikuji dan van zijn vader. Het dienstmeisje had voor hen opengedaan, Chikako moest Kikuji's vader verwacht hebben.

Zijn vader ging niet de woonkamer, maar de aangrenzende leskamer binnen.

Hij ging zitten, keek naar de schildering in de nis en vroeg toen afwezig: 'Zou ik wat thee mogen hebben?'

'Natuurlijk.' Maar Chikako maakte geen aanstalten.

Kikuji had de krant op Chikako's schoot gezien. Er lagen haren op. Het leken wel baardharen.

Hoewel het klaarlichte dag was, lawaaiden de muizen over de zoldering. In de tuin bloeide bij de veranda een perzikboom.

Ook nadat Chikako bij de haard was gaan zitten en thee maakte, deed zij afwezig.

Ongeveer tien dagen later hoorde Kikuji zijn moeder aan zijn vader vertellen, alsof zij hem een groot geheim openbaarde, dat Chikako niet getrouwd was vanwege haar moedervlek. Uit zijn moeders ogen sprak medelijden met Chikako.

'O ja?' Zijn vader deed lichtelijk verbaasd. 'Maar het zou toch niet erg zijn als haar man het te zien kreeg? Hij zou toch van die moedervlek geweten hebben?'

'Dat heb ik haar ook gezegd. Maar een vrouw blijft tenslotte een vrouw. Je praat niet zo gemakkelijk over een grote vlek op je borst.'

'Zij is geen jong meisje meer.'

'Nee, en toch... Met een man is het iets anders. Die zou erom lachen als het na zijn huwelijk ontdekt werd!'

‘Heeft ze je de vlek laten zien?’

‘Hoe kom je erbij. Natuurlijk niet.’

‘Dus jullie praatten er alleen maar over?’

‘Ze kwam voor mijn les vandaag. We praatten over allerlei dingen en ineens kwam het eruit.’

Zijn vader zweeg.

‘Stel je voor dat ze op een dag toch nog zou trouwen. Hoe zou haar man dan reageren?’

‘Hij zou het waarschijnlijk niet zo leuk vinden. Maar wie weet, misschien heeft het wel iets aantrekkelijks. De mooie dingen zouden er beter door uitkomen. Het lijkt me heus niet onoverkomelijk.’

‘Daarmee heb ik ook geprobeerd haar te troosten. Maar het is op de borst, zei ze.’

‘En?’

‘En als ze dan een kind kreeg en het de borst moest geven... Voor haar man zou het misschien niet zo erg zijn, maar voor het kind...?’

‘Je bedoelt dat ze vanwege die moedervlek geen melk zou hebben?’

‘Nee, dat natuurlijk niet. Maar als ze het kind de borst gaf, zou het die vlek toch zien. Ik was er zelf nooit op gekomen, maar zij denkt werkelijk aan alles. Vanaf de geboorte zou het kind aan die borst drinken. Zodra het begint te kijken, ziet het die vlek op moeders borst. De eerste indruk van zijn moeder, van de wereld, zou die lelijke moedervlek zijn en die indruk zou het zijn hele leven bijblijven!’

‘Overdrijf je nu niet een beetje?’

‘Och, je zou het kind natuurlijk de fles kunnen geven of een min kunnen nemen.’

‘De hoofdzaak lijkt me dat je het kind de borst kunt geven.’

‘Zo eenvoudig ligt het niet. De tranen sprongen me in de ogen toen ik het hoorde. Ik zou onze Kikuji niet aan een borst met een moedervlek hebben willen laten drinken.’

‘Nee?’

Kikuji was verontwaardigd geweest over de schijnheiligheid van zijn vader. En hij haatte de vader, die er niet aan dacht dat ook hij, Kikuji, Chikako’s moedervlek gezien had.

Maar nu, bijna twintig jaar later, moest Kikuji glimlachen bij de gedachte aan zijn vaders verlegenheid van toen.

Na zijn tiende jaar dacht hij nog vaak terug aan wat zijn moeder gezegd had. Hij voelde zich weinig op zijn gemak bij de gedachte aan een halfbroer of -zuster die aan de borst met de moedervlek zou drinken. Niet zozeer een vreemd broertje of zusje, maar dat Chikako hun moeder zou zijn maakte hem bang. Kikuji was eenvoudig bezeten door de gedachte dat kinderen die aan de borst met die grote, behaarde moedervlek zouden drinken, monsters moesten zijn.

Gelukkig was Chikako kinderloos gebleven. Men zou zich kunnen voorstellen dat zijn vader van haar geen kinderen gewild had. Misschien ook was de gevoeligheid van zijn moeder voor haar merkteken voor hem voldoende geweest om Chikako te overtuigen van het onwenselijke van kinderen. In ieder geval, Chikako kreeg geen kinderen, noch tijdens het leven van zijn vader, noch na diens dood.

Misschien had Chikako Kikuji een slag vóór willen zijn door zo spoedig nadat hij haar moedervlek gezien had er met zijn moeder over te spreken.

Chikako bleef ongetrouwd. Had de moedervlek haar leven deze wending gegeven?

Maar ook Kikuji vergat de vlek nooit. Soms geloofde hij dat zijn eigen levenslot erdoor bepaald werd.

Toen hij de uitnodiging voor de theeceremonie kreeg en las dat Chikako hem bij die gelegenheid een jong meisje wilde laten ontmoeten, doemde de moedervlek weer voor hem op. Een ogenblik vroeg hij zich af of dat meisje wel een helemaal gave huid zou hebben. Werd zij niet door Chikako geïntroduceerd?

Zou zijn vader wel eens in die moedervlek geknepen hebben? Erin gebeten misschien? Het liet hem niet los.

Zelfs nu hij in de tempeltuyn liep, bij het getsjilp van vogels, liet het hem niet los.

Na die gebeurtenis, in enkele jaren, was Chikako op de een of andere manier mannelijker geworden. Ze leek nu als het ware zonder sekse te zijn.

Vandaag zou ze energiek en efficiënt de theeceremonie leiden. De borst met de moedervlek zou verwelkt zijn. Kikuji glimlachte opgelucht.

Toen kwamen twee jonge meisjes haastig achter hem het pad op. Hij stond stil om ze voorbij te laten.

‘Weet u ook of dit het pad is naar het paviljoen waar juffrouw Kurimoto thee geeft?’ vroeg hij.

‘Ja, zeker,’ antwoordden ze tegelijkertijd.

Het was een overbodige vraag: aan hun kleding had Kikuji kunnen zien dat ze naar een theeceremonie gingen. Hij had het alleen gevraagd om zeker te zijn dat hij er zelf ook heen zou gaan.

Een van de meisjes was mooi.

Zij droeg iets in een crêpezijden doek met het patroon van duizend witte kraanvogels op een perzikrode ondergrond.

2

Toen Kikuji aankwam, verwisselden de twee meisjes juist hun tabi.² Van achter hun rug keek hij naar binnen in de acht matten³ grote kamer. De gasten zaten, ondanks de ruimte, dicht naast elkaar op een rij. Het schenen alleen dames te zijn, in kleurige kimono's.

Chikako zag hem onmiddellijk. Verrast stond ze op om hem te begroeten.

'O, wat fijn dat u er bent. Kom binnen. Ja, daar alstublijft.' Ze wees op een schuifdeur naast de tokonoma.⁴

Kikuji bloosde. Hij voelde de blikken van al die vrouwen op zich gericht.

'Zijn er alleen maar dames?'

'Er was nog een heer, maar die is al weg. Nu bent u de ster van het gezelschap.'

'Een ster zonder glans dan toch.'

'Nee, nee. U hebt alle eigenschappen van een ster!'

Kikuji beduidde met een handgebaar dat hij door de ingang aan de andere kant wilde binnenkomen.

Toen hij zich omdraaide, zag hij het jonge meisje dat haar gebruikte tabi in de duizendkraanvogelsdoek wikkelde. Ze stond op om hem voor te laten gaan.

In het aangrenzende vertrek lagen kledingstukken van de

gasten, dozen van zoetigheden en van meegebracht theege-rei wanordelijk door elkaar. Achter in de kamer waste een dienstmeisje vaatwerk om.

Chikako kwam naar Kikuji toe en ging voor hem zitten. 'Hoe vindt u haar? Is ze niet aardig?'

'Wie? Bedoelt u het meisje met de duizendkraanvogelsdoek?'

'Wat voor doek? Ik weet van geen doek. Ze stond daar bij de deur. De knapste van de twee. Juffrouw Inamura.'

Kikuji knikte afwezig.

'Die doek! U ziet ook alles. Met u moet je oppassen. Ik dacht dat u samen met haar gekomen was en het verbaasde me al dat het u zo gauw gelukt was om met haar kennis te maken.'

'Waar u al niet aan denkt.'

'Het scheidt een band als je elkaar onderweg ontmoet, wist u dat? En uw vader kende de Inamura's ook.'

'O ja?'

'Ze hadden vroeger een handel in ruwe zijde in Yokohama. Zij weet nog van niets. Kijkt u maar op uw gemak naar haar.'

Chikako's stem was niet bepaald zacht en Kikuji vreesde dat men haar door de papieren deuren die hen van het thee-vertrek scheidden zou kunnen horen.

Plotseling boog Chikako zich naar hem toe en fluisterde: 'Het is wel vervelend, maar mevrouw Ōta is er. Samen met haar dochter.'

Ze keek Kikuji aandachtig aan.

'Ik had hen helemaal niet uitgenodigd voor vandaag. Maar iedereen die toevallig in de buurt komt, kan aan een theeceremonie meedoen... Onlangs had ik nog twee Ame-

rikaanse echtparen. Het spijt me dat ze er lucht van gekregen heeft. Natuurlijk weet ze niets van u en het meisje Inamura.’

‘Van mij en het meisje Inamura? Maar ik ben hier vandaag...’ – toch niet gekomen voor een miai,⁵ bedoelde hij te zeggen. Maar de woorden wilden niet over zijn lippen komen. Zijn keel werd dichtgesnoerd.

‘Trekt u er zich maar niets van aan, het is tenslotte mevrouw die zich moet schamen.’

De toon waarop Chikako dit zei ergerde hem.

De verhouding van zijn vader met Chikako Kurimoto had klaarblijkelijk maar kort geduurd. Ze was daarna tot aan zijn dood regelmatig over de vloer gekomen. Niet alleen bij theeceremoniën, maar ook wanneer gewone gasten verwacht werden maakte ze zich in de keuken verdienstelijk.

Dat zijn moeder jaloers zou worden op de toen al weinig vrouwelijke Chikako leek te gek om er ook maar over te denken. Toch was zijn moeder er later achter gekomen dat zijn vader de vlek op Chikako’s borst maar al te goed kende, maar toen was alles al achter de rug. Chikako gedroeg zich alsof ook zij alles vergeten was en stond aan de kant van zijn moeder.

Langzamerhand had ook Kikuji haar milder beoordeeld. Hij vierde zijn grillen op haar bot en daarbij leek het of de verstikkende aversie uit zijn kinderjaren afgesleten was.

Het was misschien voor Chikako weggelegd geweest dat zij haar vrouwelijkheid inboette en zich voortaan alleen op een praktische manier voor de familie verdienstelijk maakte. Met aanbevelingen van Kikuji’s familie had zij zich een bescheiden positie als lerares in theeceremonie verworven.

Toen Kikuji, na de dood van zijn vader, vermoedde hoe-

zeer Chikako na die ene, vluchtige verhouding met zijn vader haar eigen vrouw-zijn totaal verdrongen had, be kroop hem een vaag gevoel van medelijden.

Dat zijn moeder haar niet al te vijandig gezind was, had bovendien nog een andere reden: de geschiedenis met mevrouw Ōta.

Na de dood van Ōta, met wie hij de theegenoegens placht te delen, had Kikuji's vader het op zich genomen om schikkingen te treffen voor het kostbare theegerei van de familie. Dit had hem in nauw contact met de weduwe gebracht.

Chikako had zich gehaast Kikuji's moeder in te lichten. Zij trok natuurlijk haar partij en dreef dit zo ver dat zij zijn vader bespioneerde en meermalen naar mevrouw Ōta ging om haar de les te lezen. Al haar latente jaloezie scheen plotseling een uitweg te zoeken.

Kikuji's stille moeder, huiverig voor deze vurige ijver, vreesde eerder dat Chikako de familienaam schade zou doen. Zelfs in het bijzijn van Kikuji geneerde Chikako zich niet om over mevrouw Ōta van leer te trekken en wanneer zijn moeder zich dan daartegen verzette, antwoordde zij dat het heel goed was als ook Kikuji het hoorde.

'En laatst nog, toen ik haar eens goed zei waar het op stond, scheen het kind mee te luisteren. Ik hoorde tenminste plotseling snikken in de kamer ernaast.'

'Een meisje?' Kikuji's moeder fronste de wenkbrauwen.

'Ja, elf jaar geloof ik dat mevrouw Ōta zei. Maar er is werkelijk iets mis met die vrouw. In plaats van het kind te verbieden en weg te sturen, staat ze op en gaat ze het halen. Komt bij me zitten met het kind tegen zich aangedrukt! Ze had het blijkbaar nodig om haar te helpen met huilen.'

'Dat arme kind.'

‘Maar daarom moeten we juist van het kind gebruikmaken om op het geweten van de moeder te werken. Het kind weet alles over haar moeder. Maar wat een lief meisje is het, met haar ronde gezichtje.’

Chikako keek naar Kikuji. ‘Als we het onze Kikuji eens aan zijn vader lieten zeggen?’

‘Alsjeblieft, probeer niet álles te vergiftigen!’ Zelfs zijn moeder moest wel protesteren.

‘Wat u doet, het gif binnenhouden, deugt ook niet. Beter om het maar ineens uit te spugen. Hoe mager bent u niet geworden... en zij, zij glimt van molligheid! Er moet er echt een op de loop zijn bij haar om te denken dat, als ze maar aandoenlijk genoeg huilt, het wel goed zal komen. En dan, in dezelfde kamer waar ze meneer Mitani ontvangt, pronkt een portret van haar gestorven man. Meneer Mitani zegt daar blijkbaar niets van.’

Na de dood van zijn vader kwam diezelfde mevrouw Ōta naar Chikako’s theeceremonie. Met haar dochter zelfs.

Kikuji voelde een koude aanraking. Hij geloofde wel dat Chikako mevrouw Ōta niet had uitgenodigd, maar het bleef toch onbegrijpelijk dat de beide vrouwen elkaar nog ontmoetten na de dood van zijn vader. Gaf Chikako de dochter misschien zelfs theelessen?

‘Als het u onaangenaam is, zal ik mevrouw Ōta dan vragen om weg te gaan?’

Chikako keek hem aan.

‘Het kan mij niet schelen. Maar als mevrouw Ōta zelf weg wil gaan...’

‘Als ze zo veel tact bezat, zou ze uw ouders minder verdriet hebben gedaan.’

‘Dus de dochter is er ook?’

Kikuji had mevrouw Ōta's dochter nooit gezien.

Het leek hem verkeerd om het meisje van de duizendkraanvogelsdoek in de nabijheid van mevrouw Ōta te ontmoeten en het stond hem nog meer tegen de dochter hier voor het eerst te zien.

De stem van Chikako haakte zich in hem vast en werkte op zijn zenuwen.

'Zij weet in ieder geval dat ik er ben. Ik kan nu niet weglopen.'

Hij stond op, betrad het theevertrek door de deur naast de nis en ging meteen zitten. De plaats voor de eregast.

Chikako kwam direct na hem binnen en stelde hem kort voor: 'De heer Mitani, zoon van wijlen de heer Mitani.'

Kikuji boog nogmaals. Toen hij zich weer oprichtte, zag hij het meisje van de duizend kraanvogels pas goed. In zijn verwarring had hij te midden van de bonte gloed van kimono's eerst niemand afzonderlijk weten te herkennen. Hij merkte nu ook dat mevrouw Ōta recht tegenover hem zat.

'O,' zei ze, duidelijk hoorbaar. Ze zei het heel natuurlijk en blij.

'O, het is zo lang geleden dat ik u voor het laatst ontmoette.'

Ze trok zachtjes aan de zoom van de kimonomouw van haar dochter, die naast haar zat, bedoelend dat ook deze Kikuji zou groeten. De dochter bloosde en boog het hoofd. Kikuji was stomverbaasd. In het gedrag van mevrouw Ōta was niet de minste terughoudendheid. Zij scheen zich over deze onverwachte ontmoeting oprecht te verheugen en zich niet bewust te zijn van de gasten om haar heen.

De dochter bleef stijf zitten, het hoofd nog steeds gebogen. Toen mevrouw Ōta het merkte, bloosde ook zij. Toch

keek zij naar Kikuji alsof zij het liefst naast hem zou zijn gaan zitten, alsof zij hem veel te zeggen had.

‘Neemt u ook lessen in de theeceremonie?’

‘O nee, ik weet er niets van.’

‘Werkelijk? Maar het moet u toch in het bloed zitten.’ Zij scheen diep bewogen. Haar ogen waren vochtig.

Kikuji had haar sinds de begrafenis van zijn vader niet meer gezien. Ze was in deze vier jaar nauwelijks veranderd. En weer zag hij de blanke, slanke hals en hoe rond en vol haar schouders daarbij afstaken...Ze was jong voor haar jaren. Neus en mond waren klein in verhouding tot de ogen. Wanneer men goed keek, was de neus volmaakt gevormd en heel charmant. En wanneer ze sprak, tuitten zich soms haar lippen, alsof ze pruilde.

De dochter had haar slanke hals en ronde schouders geerfd. Maar de mond was groter en zij hield de lippen stijf op elkaar. Haar ogen waren donkerder dan die van haar moeder. Er was droefheid in.

Chikako keek naar de houtskool in de haard.

‘Juffrouw Inamura, zou u voor meneer Mitani thee willen maken? U hebt nog geen beurt gehad, geloof ik.’

Het meisje van de duizend kraanvogels stond op.

Kikuji had wel gemerkt dat ze naast mevrouw Ōta zat, maar na de begroeting van mevrouw Ōta en haar dochter had hij het vermeden naar haar te kijken.

Blijkbaar vond Chikako nu de tijd gekomen om hem op juffrouw Inamura opmerkzaam te maken.

Het jonge meisje knielde bij de waterketel neer, keerde zich dan naar Chikako om: ‘Welke theekom zal ik nemen?’

‘Neem de Oribe-kom maar,’ antwoordde Chikako, ‘de oude meneer Mitani gebruikte die zo graag.’

Zij wendde zich tot Kikuji: 'Ik kreeg de kom van uw vader.'

Kikuji herinnerde zich de theekom die het meisje voor zich had neergezet. Zijn vader had hem inderdaad graag gebruikt en hem op zijn beurt van mevrouw Ōta gekregen.

Wat zou mevrouw Ōta denken, nu ze die kom vandaag hier zag... Haar man had eruit gedronken, en van zijn vader was hij in de handen van Chikako overgegaan...

Kikuji stond verstomd over Chikako's tactloosheid. Maar ook mevrouw Ōta diende gebrek aan goede smaak verweten te worden.

Kikuji vond het meisje, dat onberoerd door de nevel uit het verleden van de twee vrouwen thee voor hem maakte, heel mooi.

3

Zich niet bewust van de bedoelingen van Chikako, verrichtte het meisje van de duizend kraanvogels zonder aarzeling de vereiste handelingen en zette toen zelf de thee voor Kikuji neer.

Na gedronken te hebben, bekeek hij de theekom.

Zwart Oribe. Onder het witte glazuur aan de voorkant was de kom, ook in zwart, beschilderd met een jonge varenspruit.

‘Herinnert u zich?’ vroeg Chikako van de andere kant. Kikuji gaf een ontwijkend antwoord en zette de kom neer.

‘Die varenspruit roept de sfeer van de bergen op,’ zei Chikako nu.

‘Het is een kom voor de vroege lente... Uw vader heeft hem vaak gebruikt. We zijn nu eigenlijk wat te laat in het seizoen, maar ik dacht dat de herinnering voor u...’

‘Ach, wat maakt het uit dat mijn vader de kom korte tijd in zijn bezit had. Als u bedenkt dat hij uit de Momoyama-tijd is, toen Rikyū⁶ leefde, en dat vele theemeesters hem door de eeuwen heen hebben bewaard, dan is mijn vader van weinig belang.’

Zo probeerde Kikuji de herinneringen die de kom aan de jongste tijd opriep weg te duwen.

Maar hij dacht eraan hoe de kom van Ōta op diens weduwe, van mevrouw Ōta op zijn vader, en van zijn vader op Chikako was overgegaan... De beide mannen waren gestorven, de twee vrouwen waren nu hier. Alleen daarin al lag een stuk vreemde geschiedenis van de kom besloten.

En nu namen Ōta's weduwe en dochter, Chikako, het meisje Inamura en de andere jonge meisjes de kom opnieuw in de handen en brachten hem aan de lippen.

'Mag ik ook uit de Oribe-kom drinken?' vroeg mevrouw Ōta plotseling. 'De laatste maal heb ik uit een andere gedronken.'

Kikuji werd opnieuw onaangenaam getroffen. Was deze vrouw dom of zonder schaamte? Medelijden met de dochter die nog steeds met het hoofd gebogen zat vervulde hem.

Het meisje Inamura maakte ook voor mevrouw Ōta de thee klaar. Iedereen keek naar haar. Vermoedelijk wist zij niets van de geschiedenis van de zwarte Oribe-kom. Ze volbracht de voorgeschreven handelingen zoals zij ze geleerd had. Haar bewegingen waren natuurlijk en vrij van sleur. Haar houding, van schouders tot knieën, verried verfijning. Het jonge blad aan de bomen in de tuin wierp schaduwen op het bijna doorzichtige papier van de schuifdeuren. Zachte weerschijn omhulde de schouders en lange mouwen van haar kleurige kimono. Het zwarte haar glansde.

Het was in feite veel te licht voor een theepaviljoen, maar het prille van dit meisje kwam er des te stralender in uit. Als jong meisje gebruikte zij een roodzijden theedoekje. Het gaf eerder een indruk van jonge frisheid dan van zachtheid en het bloeide als een rode bloem uit haar vingers op. Duizend kleine, witte kraanvogels schenen om haar heen te zweven.

Mevrouw Ōta nam de Oribe-kom in haar handen.

‘O, het groen van de thee tegen het zwart, het lijkt of de lente ontloken is.’

Maar ze sprak er met geen woord over dat de kom van haar man was geweest.

Daarna vond de geijkte bezichtiging van het theegerei plaats.

De meisjes waren niet bijzonder goed op de hoogte, zij bepaalden zich hoofdzakelijk tot luisteren naar de uiteenzettingen van Chikako.

Ook de waterpot en de theespatel hadden aan Kikuji’s vader toebehoord, maar zowel Kikuji als Chikako zweeg daarover.

Terwijl Kikuji bleef zitten en toekeek hoe de meisjes vertrokken, kwam mevrouw Ōta naar hem toe.

‘Neemt u me niet kwalijk over daarnet. Ik hoop zo dat het u niet geërgerd heeft, maar toen ik u zag werden de herinneringen aan het verleden me te machtig.’

‘Ik begrijp het.’

‘Wat bent u knap geworden.’

Het leek of er tranen in haar ogen welden.

‘Ja, ja. En uw moeder... Ik wilde de begrafenis bijwonen, maar het was me ergens onmogelijk om erheen te gaan.’

Kikuji voelde zich niet op zijn gemak.

‘Uw vader en daarna uw moeder... U moet zich wel eenzaam voelen.’

‘Och.’

‘U gaat nog niet weg?’

‘Ja, direct.’

‘Er is zo veel waarover ik met u zou willen praten.’

‘Kikuji,’ riep Chikako uit de kamer ernaast.